

מחוז קובל פולנים חסידי אומות העולם

מתוך:

The Encyclopedia of the Righteous Among the Nations Rescuers of Jews during the Holocaust Poland

הוצאת יד ושם – ירושלים

ז'ימקייביץ וולדיסלב ז'ימקייביץ מריה

תרגום עמ' 807 בכרך הפולני המעודכן עד שנת 1999. באדיבות מחלקת חסידי אומות העולם-יד ושם, ירושלים.

שנים רבות לפני המלחמה, וולדיסלב ומריה ז'ימקייביץ', תושבי העיר קובל שבפולין, היו מיוחדים עם שכניהם, משפחת זיסקינד.

במהלך הפעולות הברוטליות שביצעו הגרמנים והלאומנים האוקראינים נגד היהודים בקובל, אוגוסטה זיסקינד נמלטה מהגיטו, אחרי שאיבדה את הוריה ואחיה בפוגרומים. היא הגיעה לביתם של וולדיסלב ומריה ז'ימקייביץ', שקיבלו אותה בחמימות והחביאו אותה בעליית הגג.

מאחר שוולדיסלב ובנו, שהיו פעילים במחתרת וחשודים בעיני הגרמנים, ביתם לא היה מקום בטוח עבור אוגוסטה זיסקינד.

אפילו בתנאים נואשים אלה, מריה ז'ימקייביץ' לא נבהלה ובאומץ ותושיה רבים השיגה מסמכים אריים על שם נערה אוקראינית עבור אוגוסטה. מריה מצאה אנשים שליוו את אוגוסטה לוורשה ושילמה להם במטבעות זהב.

בוורשה, אוגוסטה זיסקינד מצאה עבודה כעוזרת בית תחת שמה הבדוי והקפידה לשמור על המינהגים הנוצריים שמריה לימדה אותה וכך הצליחה להסתיר את זהותה האמיתית.

לאחר תלאות קשות שבעקבות מרד גיטו וורשה (אוגוסט 1944), אוגוסטה זיסקינד עזבה את וורשה ובינואר 1945 חזרה לזהותה האמיתית.

וולדיסלב ז'ימקייביץ' נאסר על ידי הגסטאפו והוצא להורג בשל פעילותו המחתרתית. בנם של וולדיסלב ומריה ז'ימקייביץ' נהרג כלוחם בשורות הפרטיזנים.

אחרי המלחמה, אוגוסטה זיסקינד היגרה לארצות הברית ומשם המשיכה להיות בקשר מכתבים עם בתם של הז'ימקייביצים, שעברה לחיות בגבולות פולין שלאחר המלחמה.

ב-23 לספטמבר 1997, הוכרזו וולדיסלב ומריה ז'ימקייביץ' ב"יד ושם" כחסידי אומות העולם.

(תרגום מאנגלית: ענת פרלמוטר-שבו)

לפרטים נוספים, ראה תרגום עדותה של אוגוסטה זיסקינד ליד ושם

וולוז'ינסקה, יוספה

עמ' 894 בכרך הפולני, המעודכן עד שנת 1999. באדיבות מחלקת חסידי אומות העולם-יד ושם, ירושלים.

בתקופת מלחמת העולם השנייה, יוספה וולוז'ינסקה חיה עם משפחתה בקובל, פלך ווהלין. המשפחה עברה לקובל בשנת 1933, כאשר בעלה של יוספה קיבל עבודה בסניף הדואר המקומי. במהלך הכיבוש הגרמני, היה ביתם של הוולוז'ינסקים סמוך לגיטו. כאשר החלו הגרמנים את האקציה בגטו, ביולי 1942, התחבאה ברוניה אקהאוס עם ילד בן שנה ועם עוד כתריסר יהודים במחבוא בעליית-גג. כשירד הלילה, חמקה ברוניה עם בנה מעליית הגג והתחבאה מספר ימים בבית שנשדד והתרוקן מיושביו. כאשר הסתיימה האקציה, יצאה ברוניה מהבית בו הסתתרה. היא הגיעה לכנסייה, שם פגשה כומר שהאכיל אותה ואת בנה והציע לה לחפש מקלט בכפרים הסמוכים. הוא אפילו נתן לה שמות של כפרים שתושביהם היו פולניים ואוקראינים. ברוניה שמעה בעצתו והחלה לנדוד מכפר לכפר, כשהיא נושאת את ילדה בזרועותיה. ברוניה הגיעה לכפר בשם אליזרוב (Elizarow), שם פגשה את יוספה וולוז'ינסקה מקובל, שבאה לכפר להשיג אוכל. יוספה הבחינה מיד שברוניה יהודיה ונתנה לברוניה את כתובתה בקובל. בכל פעם שמצבה נעשה נואש, היתה ברוניה מגיעה אל ביתה של יוספה וולוז'ינסקה בקובל, שם התקבלה תמיד בחמימות וקיבלה מזון ועצה. במרץ 1943 קיימה יוספה שיחה מלב אל לב עם ברוניה וסיפרה לה שהגרמנים החלו לסגת ושהרוסים מתקרבים. היא עודדה אותה לא לוותר ולחזור לשוטט בין הכפרים. יוספה ציידה את ברוניה באוכל ובמעיל עבור הילד שאותו לקחה מהבן הצעיר שלה. יוספה ליוותה את הפליטים, ברוניה והילד, לאורך קילומטרים אחדים ואיחלה להם כל טוב. "היא העניקה לי תקווה, אומץ ואמונה בעתיד", אמרה ברוניה. ב 4 למרץ 1985 הוכרה יוספה וולוז'ינסקה ב"יד ושם" כחסידת אומות העולם.

(תרגום מאנגלית: ענת פרלמוטר-שבו)

לפרטים נוספים, ראה תרגום עדותה של ברוניה אקהאוס

מיקולאי קמיטוב קרולינה קמיטובה

עמ' 355 בכרך הפולני, המעודכן עד שנת 1999. באדיבות מחלקת חסידי אומות העולם-יד ושם, ירושלים.

ביולי 1942, שרה גבירצמן, ילידת 1921, נמלטה מהגיטו של קובל, פלך ווהלין. אחרי שנדדה בכפרים ובשדות, הגיעה לכפר קטן ששמו בוז'ה-דרובקה, שרה גבירצמן התדפקה על דלת ביתה של אלזה קמיטה, שהיתה ידידתה בעבר.

מאחר שבקוטג' הקטן של אלזה לא היה מקום עבור גבירצמן, התנדבה קרולינה, חמותה של אלזה, לשכן אותה בביתה שבכפר הולובי הסמוך. מיקולאי, בעלה של קרולינה, לקח את שרה גבירצמן בעגלתו למקום המסתור החדש, שם הוצגה כקרובת משפחה של משפחת קמיטה.

בנובמבר 1942 התפשטה שמועה שיהודים מסתתרים בכפר והגרמנים פשטו על הולובי וערכו חיפוש יסודי בכל הבתים.

למרות הלחץ שהופעל על קרולינה ומיקולאי, במיוחד מצד אחד מבני המשפחה, שדרש מהם להיפטר מגבירצמן, הם לא נכנעו.

אלא הכינו לגבירצמן מקום מיסתור חבוי היטב מתחת לפני הקרקע, בשדה. הם הביאו אליה למחבוא מזון ובגדים וכאשר חלפה הסכנה המיידית, החזירו את גבירצמן לחוותם והסתירו אותה ברפת, תוך שהם מסתירים את דבר הימצאה שם אפילו מקרובי משפחתם.

גבירצמן נשארה אצל בני הזוג קמיטה עד אשר שוחרר האיזור, בקיץ 1944. אחרי המלחמה שרה גבירצמן עלתה לישראל.

בני הזוג קמיטה עברו להתגורר בגדיניה, חבל פומרניה.

ב 28 לפברואר 1967, הוכרו מיקולאי וקרולינה קמיטה ב"יד ושם" כחסידי אומות העולם.

(תרגום מאנגלית: ענת פרלמוטר-שבו)

**הסיפור המלא בעברית: "בזכות צדקנית בסדום" מאת שרה ברונשטיין-גבירצמן
מתוך: ספר קובל, עורך אליעזר לאוני-צופרפין, הוצאת ארגון יוצאי קובל
בישראל, תל אביב, תשי"ז (1957), עמ' 462-463.**

שרה פרוזשטיין-מירצמן

בזכות צדקנית בסדום...

היה זה ב' 27 ביולי 1942. אחרי ה"אקציה" הראשונה חיכה הגיטו הקובלאי לכליונו המוחלט. ביום זה הצלחתי להתחמק מהגיטו עם קבוצת פועלים יהודיים והלכתי לדירתי ברחוב מונופוליובה מקום שם גרה שכנתי אלוה קמיטובה.

לבקשתי שתעזור לי, כי מלבדה אין לי איש שיצילני. לא הססה הרבה, וללא בקשת תגמול כלשהו צידתני בתעודות על-שם קרובתה.

במקרה, או שלא במקרה, נמצאה אותה שעה חותנתה קרולינה קמיטובה, שהתגוררה ע"י הולובה, יחד עם בעלה מיקולאי. הלז חבש את עיני האחת במטפחת, משל אני חולה, והובילני על עגלתו לחווה שע"י הולובה.

יהודי הולובה עדיין התהלכו חפשיים. הסתדרתי בבית הקמיטובים כקרובתם ונדה מקובל. ב' 2 בספטמבר 1942, אחרי ה"אקציה" הראשונה בהולובה, באו אלינו 4 יהודים, הם כרו בור וכולנו ישבנו בו. ה"סבתא" קמיטובה היתה מביאה לנו מדי יום ביומו מזון, מים ואפילו מלבושים.

כעבור כמה ימים הלכו האנשים למכריהם ונשארתי לבדי. עד 11 בנובמבר 1942 נמצאתי ביום אצל ה"סבתא" ובלילה חזרתי ל"קטקומבה" שלי, דהיינו, הבור.

ב' 15 בנובמבר של שנה זו יצאה הפקודה בדבר "יודנרייך" בהולובה וזו ניספו היהודים האחרונים. להמשיך הלאה בבית ה"סבתא" היה מסוכן מאוד, כי השוטרים האוקראינים שוטטו וחפשו יהודים. ארעו כמה מקרים נתישפתה סילניות נשטפו על שהסתירו יהודים.

כל המשפחה התנגדה שאוסיף להסתתר בביתה, אולם ה"סבתא" קמיטובה סרבה להפקירני. היא הובילתני לשדה, הרחק מהבית, וכיסתני בתבן, בשדה הזה חייתי במשך שבוע ימים. בלילה הביאה לי ה"סבתא" אוכל, בוחלה על ארבע שאיש לא יראה אותה.

ה"סבתא" קרולינה קמיטובה

ה"סבתא" היקרה והאצילה, שחרפה את נפשה להצלת חיי "ואהבת לרעך כמוך" הייתה יופייה, שעה-שעה, חודרת רגש דתי עמוק, פשוטה בהליכותיה, היתה מסורה בלב ופש ודאגה לא רק להצלתי, אלא גם להקל ולהמתיק את גורלי.

כשהמשפחה בטוחה היתה שעזבתי את הכפר, העבירתני ה"סבתא" בחזרה לבור ו"חיתתי" בו כל החורף וכל האביב עד יוני 1943. אף פעם לא עזבתי את "דירתי", בשלוש בלילה היתה קמיטובה מכניסה לי דרך פתח קטן ומוסווה את מנת-האוכל שלי.

כשהמשטרה ההולובית עזבה את המקום ונמלטה ליערות והמצב הוקל, ספרה ה"סבתא" לבני משפחתה על קיומי. אז החזרתני לביתם והסתדרתי בעלית-גג. אצל משפחה זו הסתתרו יחד אתי דורה כץ (כעת ד"ר דבורה דרוטמן-כץ) הנמצאת בארץ, ורחל ופיני בונים המתגוררים בארצות-הברית. ה"סבתא" עזרה גם למשפחות יהודיות אחרות. הן במזון והן במלבושים, וכל זה עשתה שלא על מנת לקבל פרס, כי אם מתוך רגש הומני, מתוך אהבת-הזולת.

The Encyclopedia of the
Righteous Among the Nations
Rescuers of Jews during the Holocaust

POLAND

Volume Editors

Sara Bender and Shmuel Krakowski

Kmita, Mikolaj
Kmita, Karolina

In July 1942, Sara Gewircman, born in 1921, escaped from the Kowel ghetto in the Volhynia district. After wandering through villages and fields, she reached Boza Darowka, a small village near the village of Holoby, where she knocked on the door of Elza Kmita, a former friend of hers. Since Kmita had no room for Gewircman in her tiny cottage, Karolina, Elza's ^{mother} ~~daughter~~-in-law, offered to put Gewircman up in her home in nearby Holoby. Mikolaj, Karolina's husband, took Gewircman by wagon to her new hiding place, where she was passed off as a relative. In November 1942, when rumor spread that Jews were hiding in the villages, the Germans raided Holoby and conducted a thorough search of all homes. Despite pressure, by one family in particular, to get rid of Gewircman, the Kmitas did not succumb but rather prepared a well-concealed underground shelter for her in a field, where they continued to feed and clothe her. After the immediate danger was over, Gewircman returned to the Kmitas' farm, where she hid in the loft of the cowshed. This time, the Kmitas kept her presence secret even from their relatives. Gewircman stayed with the Kmitas until the summer of 1944, when the area was liberated. After the war she immigrated to Israel while the Kmitas moved to Gdynia in Pomerania.

On February 28, 1967, Yad Vashem recognized Karolina and Mikolaj Kmita as Righteous Among the Nations.

YAD VASHEM
Jerusalem

Righteous Among the Nations

Rescuers of Jews during the Holocaust

Editor-in-Chief

Israel Gutman

Associate Editor

Sara Bender

POLAND

Volume Editors

Sara Bender and Shmuel Krakowski

**Szymkiewicz, Wladyslaw
Szymkiewicz, Maria**

807

For many years before the war, Wladyslaw and Maria Szymkiewicz, residents of the town of Kowel in the Volhynia district, were friendly with their neighbors the Zyskinds. During the brutal *Aktionen* perpetrated by the Germans and Ukrainian nationalists against the Jews of the town in 1941, Augusta Zyskind fled from the ghetto after having lost her parents and brother in the pogroms. Zyskind made her way to the home of the Szymkiewiczes, who gave her a warm reception and hid her in the attic. However, since Szymkiewicz and his son were underground activists who were themselves under suspicion, it was not safe for Zyskind to stay with them. Even under these seemingly desperate circumstances, Maria Szymkiewicz did not panic but with great resourcefulness and courage, obtained Aryan papers for her charge in the name of a Ukrainian girl and found people to escort her to Warsaw in return for payment in gold coins. In Warsaw, Zyskind found work as a maid under an assumed identity and, by adhering to the religious customs Maria had taught her, managed to conceal her true identity. After the many hardships accompanying the Warsaw Uprising in August 1944, Zyskind left Warsaw and, in January 1945, was liberated. Wladyslaw Szymkiewicz was arrested by the Gestapo and executed for his underground activities and the Szymkiewiczes' son fell fighting with the partisans. After the war, Zyskind emigrated to the United States, where she kept up a correspondence with her saviors' daughter, who moved to an area within Poland's postwar borders.

On September 23, 1997, Yad Vashem recognized Maria and Wladyslaw Szymkiewicz as Righteous Among the Nations.

YAD VASHEM
Jerusalem

Woloszynska, Jozefa

894

During the war, Jozefa Woloszynska lived with her family in Kowel, Volhynia. The family had moved to Kowel in 1933 when Jozefa's husband took a job in the local post office. During the occupation, the Woloszynskis' house was close to the ghetto. In July 1942, when an *Aktion* began in the ghetto, Bronia Eckhaus, along with her one-year-old son, hid in a hideout on a roof together with a dozen or so other Jews. At nightfall, Bronia climbed down from the roof with her son and they hid for a few days in a ransacked, empty house. When she thought that the *Aktion* was over, she left the hideout. She then went into a church where she met a priest who fed her and advised her to look for shelter in the neighboring villages. He even gave her names of Polish and Ukrainian villages. Bronia took his advice and wandered from village to village carrying the child in her arms until she arrived in the village of Elizarow. There, she met a woman from Kowel, Josefa Woloszynska, who had come there to buy food. Jozefa immediately recognized that Bronia was Jewish. She gave Bronia her address in Kowel and Bronia came there a few times whenever her situation became desperate. She was always warmly received and Jozefa always fed her and offered her advice. In March 1943 Jozefa had a heart to heart talk with Bronia and told her that the Germans were beginning to withdraw and that the Russians were getting closer. She advised her not to give up and return to the villages. She then gave her food and a coat for the child – taken from her own young child. Jozefa walked with the fugitive for a few kilometers and wished her well. "She gave me hope, courage and belief in the future," recalled Bronia.

On March 4, 1985, Yad Vashem recognized Jozefa Woloszynska as Righteous Among the Nations.